GAZETA POLSKA

Prenumerata w miejscu kwartalnie złp. 12— miesięcznie złp. 4. Ner pojedyńczy gr. 6.

№ 248

Prenumerata na prowincji z opłatą pocztową złp. 20 kwartalnie.

w Warszawie dnia 12 Września 1828 roku w Piątek.

WIADOMOŚCI KRAJOWE I ZAGRANICZNE.

KRÓLESTWO POLSKIE.

— W dniu 11 b. m. w doroczną uroczystości imienin J. C. M. W. X. Alexandra Mikołajewicza następcy tronu, tudzież urodzin W. X. Heleny Olgi Mikołajewny, Władze rządowe zebrały się w kościele metropolitalnym gdzie za najdłuższe zdrowie, i pomyślność Najjaśniejszéj rodziny odprawione zostało pontyfikalne nabożeństwo, i zaintonowany himn Te Deum.

Rozkaz dzienny do wojska Polskiego.
W kwaterze głównéj w Warszawie dnia 26 sierpnia (7 września) 1828 roku.

Za Najwyższym Rozkazem.

Postępuje na wyższy stopień.

W korpusie artyllerji i inżenjerów.

W korpusie inżenjerów: kapitan klassy I Bernard Engbricht, na podpułkownika.

Otrzymują urlopy.

W gwardji.

W pułku grenadjerów, podporucznik Olszewski, przedłużenie urlopu, na dni 15.

W piechocie.

W pułku piechoty linjowéj Jego Cesarzewiczowskiéj Mości Wielkiego Xięcia Michała N 1, podporucznik Plewaka, na dni 45, w gubernje wileńską i mińską.

Wykreśleni zostają z kontroi.

W korpusie artyllerji i inżenjerów.

Z batterji 2 lekkiéj artyllerji konnéj, podporucznik Alexander Rupejko, zmarły w dniu 20 sierpnia (1 września) r. b.

W skutek wyroków sądów wojennych

Za postępowanie przeciwne honorowi officera i nałóg pijaństwa.

W piechocie,

Z pułku piechoty linjowéj Jego Cesarzewiczowskiéj Mości Wielkiego Xięcia Konstantego N. 3, kapitan Kacper Kęszycki.

Za przestąpienie przykazu ogólnego.

W bataljonie 3 weteranów czynnych.

Podporucznik Michał Sierakowski.

Naczelny Wódz
(podpisano) KONSTANTY
W. X. R.

Zgodno z oryginałem
p. o. szefa sztabu głównego jenerał brygady.
Siemiątkowski.

Najjaśniejszy Cesarz i Król Jmć postanowieniem z dnia 19 (31) sierpnia w Odessie wydaném, najłaskawiéj mianować raczył JPana Władysława Miniewskiego, sekretarza prezydjalnego w kommissji rządowéj przychodów i skarbu, sekretarzem jeneralnym tejże kommissji.—Postanowieniem z daty 20 sierpnia (1 września) najłaskawiéj mianowani zostali kawalerami orderu S. Stanisława klassy III: JP. Karól Heweike, były vice-prezes konsystorza wyznania ewangielicko-augsburskiego w Płocku. Karol Lauber, zastępca prezesa byłego konsystorza, i pierwszy pastor kościoła ewangielicko-augsburskiego w Warszawie. August Wolff, doktór medycyny, członek byłego konsystorza ewangielicko-reformowanego. Ignacy Karczewski, radca prokuratorji jeneralnéj, członek tegoż konsystorza. Jerzy Karczewski, assessor trybunału lubelskiego, były prezes tegoż samego konsystorza. Nakoniec, przez postanowienie z tejże daty, JP. Fryderyk de Hodenius, radca tytularny przy kancellarji cesarsko-rossyjskiego ministra spraw zagranicznych, otrzymał order S. Stanisława IV klassy.

BANK POLSKI.

Zawiadamia publiczność, że kommissja rządowa spraw wewnętrznych i policji, upoważniła kommissje wojewódzkie, do zalecenia kassom miejskim w miastach obwodowych i wojewódzkich, aby żądającym wymiany biletów kassowych, na gotowiznę lub gotowizny na bilety kassowe, takową natychmiast uskuteczniały, w porządku przez kommissją rządową przychodów i skarbu dla kass skarbowych wskazanym, a z strony banku już pod 26 lipca b. r. przez pisma publiczne ogłoszonym. Warszawa d. 6 września 1828. — Radca stanu vice prezes (pod:) *Lubowidzki.* —Sekretarz jeneralny (pod:). *Hassmann.*

—Wczoraj pół wieku upłynęło, jak daną była pierwszy raz opera w polskim języku. Była to operetka jedno-aktowa *Nędza uszczęśliwiona* napisana oryginalnie przez X. Bochomolca z dodaniem kilku spiewek i dwuspiewu przez W. Bogusławskiego, do któréj muzykę ułożył Jan Kamiński. Graną była w teatrze w pałacu Radziwiłowskim dziś namiestnikowskim, i późniéj bardzo często powtarzana. Spiewki téj pierwszéj operetki były powtarzane w najznakomitszych domach również i przez usta ludu; była tyle ulubioną (a może bardziéj) ile teraz zajmujące twory Rosyniego. Żyjący dotąd Nestor sceny polskiéj Wójciech Bogusławski grał w niéj rolę młodego Antka. W tym roku upływa pół wieku jak ten zasłużony artysta i autor dramatyczny, pierwszy raz

wystąpił na scenę; spodziewać się należy iż obchód półwieczny tego weterana, scena narodowa przedstawi. — Za listy zastawne król. pol. w Hamburgu d. 5 września, żądano 85½, płacono 85.

ROSSJA. — Porucznik Jwanów, powodowany szlachetnemi ludzkości i miłości chrześcjańskiéj uczuciami, ofiarował był towarzystwu filantropijnemu 821,000 rubli na fundusz dla ubogich i chorych. Projekt jego z rozkazu wiekopomnéj pamięci cesarza Alexandra przez komitet towarzystwa filantropijnego rozważony, uzyskał potwierdzenie i postanowiono teraz aby ustanowioną była kassa depozytowa pod imieniem spaniałego dawcy. W skutku tego P. Jwanow złożył już 170,000 rubli, na ręce deputacji towarzystwa. — Donoszą z Kiszenewa, że korpus gwardji przebył szczęśliwie Bessarabję. Lewa kolumna zatrzymała się przez czas niejaki pod Dubossary z powodu nadzwyczajnego przybrania Dniestru. Po zerwaniu mostu, niepodobna było wojsku zrazu przeprawić się, lecz przeszkodę tę wnet przezwyciężono. — Oddawna życzyli miłośnicy rolnictwa, zaprowadzenia w Rossji rasy długowłosych baranów angielskich. Wyroby z tego rodzaju wełny odznaczają się trwałością i żywością barwy. Za staraniem hr. Woroncowa, otrzymała Rossja z owczarni xięcia Rutland 3 barany i 17 owiec wspomnionego gatunku. — P. Hucke w Petersburgu, ma fabrykę sukna nieprzemokłego i tak trwałego, jak sukna zwyczajne. Miał on zaszczyt przygotować płaszcze z takiego sukna dla N. Pana i J. C. M. W. X. Michała; wielu officerów w wojsku działającém zaopatrzyło się również w takie płaszcze. — Gazeta handlowa zachęca do prowadzenia na linję Orenburską nankinów w zamian za bucharską i perską bawełnę i przędzę. — W czasie bitwy pod Kustendzi dnia 8 czerwca, przybliżyły się do twierdzy trzy statki kupieckie, dwie pod rossyjską, jedna pod austrjacką banderą i dawały ognia do twierdzy spólnie z brygiem *Orfeusz*. Wynagradzając N. Pan szyprów tych statków, raczył dwóch pierwszych obdarzyć złotemi medalami, z napisem za waleczność, a ostatniego pierścieniem z brylantami. (GP.)

AMERYKA. — *Kolumbja.* Boliwar wydał rozporządzenie, które będzie zdolne odstraszyć nie jednego cudzoziemca, to jest, urządził policję umocowaną do przeglądania wszystkich listów, które do rąk swoich dostanie, oprócz tego polecono jéj mieć baczne oko na wszystkich cudzoziemców, i nie pozwalać nikomu bez paszportu w obwodzie mil trzech oddalać się od zamieszkania swojego. — Konwent narodowy ukończył swoje posiedzenia, ich rezultat jest już wiadomy. Zdaje się, że Boliwar i stronnicy jego, niebędą chcieli uznać żadnego z zapadłych na tym konwencie postanowień. Boliwar oświadczył znowu, że pojedzie do Caracas, aby kraj uratować. (G. H.)

AUSTRJA. — *Z Wiednia dnia 30 sierpnia.* Wiadomość dawniéj udzieloną, że infantka portugalska Donna Marja da Gloria, córka cesarza brazylskiego, przyjedzie do Wiednia dla ukończenia pod okiem N. dziadka swego edukacji, potwierdza teraz list odebrany w Genui przez okręt neapolitański, który zapowiedział tam niebawne téj xiężniczki przybycie. Słychać nawet, że poseł brazylski przy dworze tutejszym, wysełał ztąd kilka osób na jéj przyjęcie. — Odebrano tu listy z Odessy, podług których pokazuje się w Stambule wielki niedostatek zboża, tak dalece, że obawiano się rozruchów między pospólstwem. Sułtan trwa nieodmiennie, w zamiarze bronienia się do ostatniego. (G. N.)

ANGLJA. — *Z Londynu dnia 29 sierpnia.* Gazeta dworska ogłosiła nominację Dra. John Bird Sumner na biskupa w Chester. — Szczególniéjszym trafem, sekretarz towarzystwa katolickiego w Clonmell, w Irlandji, nazywa się Luther. — Gazety francuzkie uprzedzają bardzo w doniesieniach, gdy piszą, że wyprawa do Madeiry na dniu 9 już wypłynęła; (zobacz Portugalję) niezawodną jest rzeczą, że do dnia 9 niebyła jeszcze gotowa do drogi, i nie zanosiło się, aby tak prędko odpłynąć mogła. — Więcéj niż oddalenie się okrętów angielskich z Oporto, przeraziło i zadziwiło kupców naszych, nader spieszne oddalenie się konsula angielskiego z Oporto do Lizbony; tym sposobem Anglicy w Oporto, pozbawieni są teraz wszelkiéj opieki. — Dnia 18 przywiózł bryg neapolitański 300 wychodzców portugalskich do Portsmouth. — Gdyby Ibrahim (mówi Times) niechciał dobrowolnie odpłynąć do Egiptu, może niebawnie jako jeńce wojenny, popłynąć do Francji. — Gazeta nadworna ogłosiła dalsze odroczenie parlamentu z d. 26 do 30 października. — W miejsce jenerała Sir Torrens, który upadłszy z koniem, z tego przypadku umarł, mianowany jest jeneralnym adjutantem wojska, jenerał porucznik Sir Herbert Taylor. — Doniesienia z Rio przez Havre odebrane, datowane są rzeczywiście d. 29 czerwca, wyczytujemy z nich, że do przewiezienia królowy Donna Marja II, do Madeiry i do Europy, przygotowany był okręt wojenny Don Pedro I; osoby do orszaku mające towarzyszyć młodéj królowy, były już mianowane. — W Rio nawięc ostatnie wiadomości z Lizbony, datowane 25 kwietnia. — Donoszą z Malty, iż w skutek układów z Ibrahimem zawartych, Sir E. Codrington popłynął do Alexandrji, dla przyśpieszenia wyprawy okrętów, które Ibrahima z wojskiem do Egiptu przewieść mają. — Zapewniają, że fregata angielska Dryad miała rozkaz wypłynąć dnia 6 t. m. z Malty do Korfu, dla zabrania tam pana Stratford Canning, i przewiezienia go do Stambułu. — Odebrano listy z Fernando, z doniesieniem, że tam rosną dziko i obradzają drzewa gozdzikowe i muszkatełowe. — Rozeszła się w Londynie wiadomość, że wyprawa francuzka do Morei przeznaczona, zajęła wyspy Majorkę i Minorkę; Kurjer donosząc o tem, powiada: pośpieszamy z tém doniesieniem, dla tego, ażeby wiary nienabrało. — W Ferrolu pracują z pośpiechem nad uzbrojeniem i urządzeniem dwóch linjowych okrętow i dwóch fregat; okręty te są przeznaczone, do wzmocnienia wyprawy admirała Laborde przeciwko Mexykowi; admirał oczekuje na ten posiłek w Puerto-Ricco. (G. H.)

FRANCJA. — *Z Paryża dnia 30 sierpnia.* Na moście Ludwika XVI postawiono już piąty posąg, to jest kardynała Richelieu, trzymającego w ręku papiér, na którym te słowa: »Zaprowadzenie akademji francuzkiéj r. 1635.« — Zwłoki Galla pochowano na cmentarzu Pere la Chaise; odprowadzili je do grobu, w licznem gronie doktorzy i uczniowie medycyny. Gall urodził się 1758 roku w w. xięztwie Badeńskiém, ...

częłkowe nauki brał w Presburgu, doktorat otrzymał w Wiedniu. — Jeden z Francuzów, zaocznie na śmierć skazanych, którzy w roku 1823 służyli w wojsku hiszpańskiém i walczyli przeciwko Francuzom, niejaki de George, stawił się teraz przed sądem w S. Omer i żądał rewizji swego wyroku. Sąd uwolnił go jednomyślnie. Ponieważ George pracował w zawodzie prawniczym, nietylko więc obrońca jego stawał za nim bezpłatnie, ale adwokaci tamtejsi dali po skończonéj sprawie, obiad dla byłego swego kolegi. Jedna z gazet donosząc o tém, dodaje: »Kruk krukowi oka nie wydziobie.«—Dzisiejsze gazety francuzkie umieściły niespodziewaną wiadomość, że don Miguel idąc za radą dworu hiszpańskiego, którego we wszystkiém słucha, postanowił zaślubić się z infantką Donna Marja da Glorja, córką brata swego; mówiono nawet, że postanowił odstąpić Madeirę, wyspy Azorskie i. t. p. cesarzowi brazylskiemu. — Na żądanie rządu pruskiego, przytrzymano tu pewnego officera dymissjowanego z służby pruskiej, który był podejrzany o fałszowanie papierów pruskich bankowych.— Spodziewają się że druga wyprawa do Morei, wypłynie z Tulonu między 10 i 15 września. — Słychać, że następne posiedzenie sejmu francuzkiego odbędzie się w listopadzie lub grudniu, a skończy się w kwietniu, a to dla tego, żeby przez lato można było zająć się przebudowaniem sali sejmowéj. — Sąd karny trybunału królewskiego, odesłał skargę przeciwko *gaz. de France* zaniesioną, do sądu policji poprawczéj. — Admirał Valdez, któremu za ministerstwa pana Villele nie było wolno znajdować się w Paryżu, bawi tu od dni kilku.— Mówią że do Morei pośle rząd pięćdziesiąt tysięcy namiotów. — Lord Cochrane popłynął do Grecji, zamierza on wejść w służbę francuzką. — Donoszą z Marsylji, że lubo co chwila oczekują przybycia angielskich przewozowych okrętów, rząd najmuje jednak z pośpiechem okręty przewozowe od osób prywatnych. — Do Tulonu przybył okręt linjowy Duquesne, na którym przywieziono z Brestu nowozaciągnionych marynarzy. Nowo najętych okrętów było już 30; pospieszają nadzwyczajnie z ich wyprawieniem. (G. F.)

HISZPANJA. — *Z Madrytu dnia 18 sierpnia.* Zaburzenia w Katalonji powiększają się; przeznaczono na wzmocnienie wojska hr. Espagna, pułk 11 piechoty, który pojutrze z Barcelony wyjdzie. — Donoszą z Galicji, że wychodźcy portugalscy, zamierzają udać się do Brazylji. Rząd miał wydać rozkazy aby powrócono im tę część ich własności, którą im na granicy odebrano, a mianowicie konie. — Wydatki miasta Madrytu na przyjęcie króla, wyniosły 40,000 piastrów. (360,000 złp.)

PORTUGALJA. — *Z Lizbony d. 13 sierpnia.* (Podług gazet franc.) Wyprawa do Madeiry, wypłynęła na dniu 9 b. m.; dowodzi nią admirał Henrique da Fonseca de Sousa Prego. Eskadra złożona jest z wojennego okrętu Jan VI, z dwóch fregat, dwóch korwet, dwóch brygów i dwóch statków. — Dnia 15 przypada rocznica urodzin Donna Marji II, którą było zwyczajem uroczyście obchodzić; ciekawi są wszyscy, czyli też w dniu tym okręty angielskie i francuzkie na Tagu stojące, wywieszą bandery i zwyczajne salwy czynić będą. — Biskup z Viseu, mianowany jest jenerałnym reformatorem wszystkich szkół w Portugalji. Jest to urząd nowo-utworzony, którego dotąd nieznano w Portugalji.—Jenerał Palmeirin dotychczasowy gubernator Algarwji został odwołany, a w jego miejsce mianowano jenerała Villa Praja; tenże sam los spotkał jen. Franco de Castro gubernatora prowincji Porto, którego zastąpił brygadjer Lourenzo. Mówią że przyczyną niełaski któréj popadł jenerał Palmeirin, jest powolność w działaniach jego podczas ostatnich wypadków w Tawira, przez co popadł w porozumienie, że ociągał się dla zobaczenia która strona weźmie przewagę. — Don Joao Baptista Esteves, mianowany został administratorem wszelkich ruchomych i nieruchomych majątności na skarb skonfiskowanych. — Sąd w Oporto już zawyrokował 268 konfiskat majątków rozmaitych obywateli. — Dozorcy wszystkich więzień otrzymali polecenie, aby zapisywali z imienia i nazwiska wszystkich, którzy więźni odwiedzać przychodzą. — Adwokat któremu powierzona była obrona studentów Koimbry, został przytrzymany; w kilka dni potém, umarł nagle w więzieniu. — Stronnicy królowy pogodzili ją z don Miguelem. — Słychać, że xiążę Lafoens wysłany będzie do Niemiec, (podobno do Darmastadtu,) dla starania się o przyszłą małżonkę dla don Miguela. — Między znakomitszymi więźniami, jest jenerał Claudino.

TURCJA. — *Ze Stambułu dnia 10 sierpnia.* Od chwili jak postanowiony został odjazd w. wezyra do Adrjanopola, nowy duch, powiedzieć można, zjawił się pomiędzy ludem, tak dalece, iż widoczną dostrzegać można różnicę w sposobie myślenia nieprzyjaznych sułtanowi i nowym które zaprowadza reformom. Jeden z ulemów oświadczył na dniu 5 t. m. podczas ofiary zwierząt, gdy zatykano buńczuki w. wezyra, w głosie bardzo wymownym, zdolnym uczynić mocne na muzułmanach wrażenie: »że teraz lub nigdy, jest pora walczyć za wiarę,« przemówił także do ludu napominając go, aby zapomniawszy wszelkich uraz i niechęci osobistych, poświęcił się obronie wiary i ojczyzny. Zdawało się, że odezwa ulemy przyjętą była z zapałem, jakoż Porta polega niemało na pomocy wszystkich klass narodu. Przywołanie z wygnania byłego reisefendego, zmierza także do prędszego pojednania stronnictw.

Dnia 11 sierpnia. — Wielki wezyr wyjechał dnia 9 t. m. z wielką okazałością do Daudpasza, z kąd za dni kilka uda się do Adrjanopola z całém nowo substituowaném ministerstwem. (*Podług dostrz. austr. sam w. wezyr niewyjechał jeszcze; część tylko jego wojska udała się w drogę.*) — Sułtan zapowiedział dzisiaj, że sam niebawnie wyruszy w pole z Sandszakszerifem i z całém pospolitém ruszeniem; pierwszy obóz rozbić zamierza w Remisz-pasza, powyżéj przedmieścia Ejub. Harem sułtański przeniesony będzie tym czasem do seraju siostry jego na témże przedmieściu. Inżynierowie angielscy użyci są do obwarowania Ejub i Daudpasza, aby wzmocnić z téj strony i do obrony przysposobić stolicę. Cała potęga w. wezyra, składała się z 8000 Azjatów, 4000 regularnego żołnierza i 4000 millicji; wszyscy są dosyć dobrze uzbrojeni. Słychć, że ma być rozciągnięta linja wojskowa od Silistrji do Kana-Burnu i od Mare di Marmora do brzegów czarnego morza, któréj mocnych okopów millicja bronić będzie. Oficerowie francuzcy którzy byli przydani Hus-

sey bejowi do cwiczeń wojskowych w Szumli, wszyscy już z tamtąd powrócili. Zdaje się że im tam niedowierzano; tutaj mają sobie powierzony kierunek przygotowań do obrony.

Z Semlina dnia 21 sierpnia. — Wiadomości z Bośnji, są ciągle dla Turków niepomyślne; powstańcy Sarajewscy wezwali wszystkie miasta téj prowincji do łączenia się z nimi w obronie wspolnéj sprawy i do korzystania z chwili, póki Porta zajęta jest wojną z Rossją a to dla wydobycia się z jarzma tureckiego; w odezwie swojéj czynią wzmiankę o porozumieniu z Serbjanami. (GB.)

WIADOMOŚCI NAUKOWE.

Bośnja, Rascja i Hercogowina.

Bośnja, wielkorządztwo tureckie, (Ejalet Bosna) jest częścią kraju osmańskiego, najdaléj ku zachodowi położoną; z trzech stron graniczy z krajami chrześcjańskiemi, a mianowicie: na południe i zachód z Dalmacją austrjacką i Kroacją, na północ ze Sławonją. Cała Bośnja dzieli się na sześć powiatów zwanych Sandszakaty.

Właściwa Bośnja i Kroacja turecka, należały dawniéj do Jllyrji. Część późniejszéj Bośnji, Serbji i zachodniéj Bulgarji, tworzyła za Rzymian prowincję wyższéj Moesji. W VII wieku osiedli tam sławiańscy Serbowie, odkąd przezwano tę część ziemi krajem Serbów, czyli Serbją. W VIII wieku osadnicy Serbscy nad rzeką Bosną, tworzyli małą krainę niepodległą, ale podbili ich xiążęta Kroaccy i na powrót do Serbji przyłączyli. Roku 1138 południowo-zachodnia część Serbji, była częścią królestwa węgierskiego; teraz nazywa się Bośnją. Przeszedłszy różne koleje, Bośnja została roku 1376 samodzielném królestwém, którego granice obejmowały obszerne krainy Kroacji, Dalmacji, Hercogowiny i kilka obwodów Albanji. Niepodległość Bośnji nie była długotrwałą, podlegając na przemian możniejszym sąsiadom, jak np. Węgrom i Serbom. Roku 1463 podbili ją Turcy; do roku 1528 zachodziły spory między Węgrami a Turcją o posiadanie Bośnji, ale Soliman II dokonał zupełnego jéj zawojowania, i odtąd pod panowaniem tureckiém zostaje. Stałe granice ma dopiero od roku 1791.

I. Właściwa Bośnja, dzieli się na cztery następujące Sandszakaty: 1) Trawnik, między rzekami Verbas i Drawa, aż do góry Iwan w dynaryskich Alpach. Stolica Serajewo, (Bosna-Seray), w któréj rezyduje wielkorządzca Trawniku. — 2) Banialuka obejmuje zachodnią część Bośnji i Kroację turecką, między rzekami Unna, Okryna, Sawa, aż po góry na granicach Hercogowiny. Stolica Sandszakatu, Banialuka; miasta i zamki warowne: Jayeza, Bihacz, Berbir (Gradiska), Nowi, Dubica i t. d. — 3) Sandszakat Srebrnik, zajmuje północną część Bośnji, między rzekami Okrina, Sava i Dryna; stolica Srebrnik; znaczniejsze miasta i zamki są: Szepfe, Buszad, Maglay, Dobor, i Teshayn. — 4) Sandszakat Jsswornik, czyli północno-wschodnia część Bośnji wzdłuż Drawy, stolica Zwornik; prócz tego są jeszcze miasta: Tusla, Tszelebi-bazar i kilka zamków obronnych.

II. Rascia nazwana od rzeki Rask, jest południową częścią Serbji, w roku 1815 ostatecznie przy uregulowaniu granic, do Turcji odpadłą, i do Bośnji przyłączoną. Niegdyś była udzielném xięztwem, które zawojowawszy król węgierski Emeryk, tytułował się od niego królem Rascji. Tu jest piąty Sandszakat, to jest Nowibasar, z miastem stołeczném tegoż nazwiska. Znaczniejsze miasta: Priepal i Sienica.

III. Hercogowina i Dalmacja turecka, tworzą trzeci główny obwód paszaliku Bośnji; obwód ten graniczy: na zachód z górami Prologh od strony Dalmacji austrjackiéj; na północ z właściwą Bośnją przez górę Szator, wzgórza Kupris, Rama i Narenta; na zachód od Bośnji i Rascji przez górę Iwan, od strony Montenegro przez góry Pessiori i Cosman; na południe od strony Cataro przez góry Pellimowa i Ulastica. Dawniéj obszerniejsze były granice téj prowincji, a mianowicie na zachód w Dalmacji, na wschodzie w Albanji; wtenczas nazywała się Rama od rzeki tegoż nazwiska, i dla tego w roku 1138, Bela król węgierski, przybrał tytuł króla Ramy. W czasach, kiedy Hercogowina była częścią państwa serbskiego, nazywano ją okręgiem Santa-Sawa, z przyczyny, że xiąże Serbski arcybiskup i święty Sawa, był pochowany w klasztorze Milleszewo, niedaleko Plewlie, dziś Taszlicy w Rascji. Jeszcze w dawniejszych czasach, nazywano tę krainę lub niektóre jéj części, Chulmem, Chelmem, Zachulmją i krajem Zerkiskim, częstokroć xięztwem Zenta. To ostatnie było podbite najprzód przez Stefana Urosza IIIgo króla serbskiego w r. 1331; późniéj zaś przez króla bośnijskiego nazwiskiem Twartko, r. 1336; jeszcze dotąd morze Skutaryjskie i wschodnie onego wybrzeże nazywa się Zenta. Oprócz tego, nazywają Hercogowinę wyższą Bośnją. W roku 1440 xiąże Santa-Sawy Stefan Cosaccia, inaczéj Cossarich, był stronnikiem króla węgierskiego Władysława (Posthumus) z domu austrjackiego, za co cesarz Ferdynand IV mianował go xięciem rzeszy niemieckiéj, i odtąd kraj ten nazywa się Herzogowine, od wyrazu niemieckiego *Herzog*. (Dux, xiąże). Turcy zawojowawszy go roku 1483, nazwali Hersek. Znaczniejsze tu miasta są: Trebignie, Mostar i Liwno.

Gdy w krajach pod panowaniem tureckiém geodetyczne rozmiary przedsiębrane nigdy nie były, o prawdziwéj rozległości niniejszego, nic pewnego powiedzieć niemożna. Jeografowie podają powierzchnię paszaliku Bośnji na 800 mil kwadratowych.

Największa rzeka w Bośnji, jest Sawa, płynąca z Krainy przez Kroację. Wiele innych rzek wpada w jéj koryto, i dla tego bardzo często występuje z niego i dalekie zalewa równiny; pomimo kilku wodospadów jest spławna: już w Jllirji spuszczają na niéj statki o 400 centnarach ciężaru, a pod Szyszek, gdzie Kulpa w nią wpada, spławiają statki trzymające 4,000 centnarów ciężaru. Przebiegając przestrzeń blisko 800 mil długą, wpada do Dunaju pod Semlinem. Jezior stojących jest najwięcéj w Hercogowinie, a mianowicie w okolicach, gdzie dla braku spadku wylewana z rzek woda w zagłębieniach rozmaitych zatrzymywać się musi. W tych stronach są także zdroje wód uzdrawiających: w Nowibasar jest źródło wody gorącéj, tak samo i w Budimirze, źródła wody kwaśnéj są na równinach Lepeniczy i Kesilihan, niedaleko Wysoki.

(Dalszy ciąg nastąpi)

Do dzisiejszego N^ru dołącza się N^er 96 Dziennika obwieszczeń.